

Кусто та жаба: звідки ноги ростуть

Часом з кимось говориш і не знаєш, як висловити думку. Вона собі нормально почувається в голові, та пробуєш перекласти на слова – не виходить. Намагаєшся раз, другий, а потім питаєш: «Ну ти ж розумієш?..» Співрозмовник угукає, але ти й сам чуєш, що кажеш не те.

Я довго думав, з чого почати цю розповідь, бо шансу повторити не буде. Як все описати, як закрутити? Якою має бути ця історія? Нарешті заспокоївся і зрозумів: найкращі історії починаються... з початку. Без плутанини, без напруженої вступної сцени, яка натякає, чим усе закінчиться. Вистачає вже епіграфу після двох передмов. Треба просто розказати все від початку й до кінця.

Вірте чи ні, а я мусив перетрусити купу старих щоденників, аби згадати, з чого все це почалося. Останні кілька років я жив з ідеєю пройти маршрут від краю до краю Карпат, і врешті та ідея стала такою самою частиною мого життя, як, наприклад, думки про те, що треба нарешті почати бігати чи почати заробляти стільки, щоб вистачало. Важко згадати, як і коли з'являються такі наміри.

Якось я таки відкопав початок. Уперше цей задум проскочив у моїй голові в травні 2019 року, коли я подивився фільм про життя Жака-Іва Кусто «Одіссея» і записав у щоденник таку думку: «Коли щось хочеш, треба діяти, а не мріяти. Хочеш на Антарктиду – валиш на Антарктиду, хочеш плавати морями – шукаєш можливість і – вперед. Гроші знайдуться, проблеми

повернення треба буде на щось жити. Я, звісно, думав про гроші, але занадто не переймався. Розраховував, що як повернуся, доженуть гонорари за старі проекти. Крім того, планував швидко написати книжку про Карпати й не сумнівався, що свою писанину без проблем прилаштую, щось за неї отримаю. Поки йтиму – придумаю, як заробляти. Тож усе з тим походом більш-менш складалося. Можна було готуватись і тішитися свободі.

Тоді я думав, що провести три місяці в горах – це таки про свободу. Та й люди так часто вважають. Казали мені, що буду кайфувати, говорили про заходи і світанки.

Всього пропало

Приємно, коли все складається якнайкраще. Неприємно, коли нема часу цим насолоджуватись. У лютому 2020 року я тішився, що до старту всього чотири місяці, але й боявся, що нічого не встигну. Ні позавершувати роботи до дедлайнів, ані нормально підготуватися: підтягнути фізичну форму, знайти партнерів, які б допомогли з їжею та спорядженням. Закупити все самотужки я б не зміг. Так, завжди можна обійтись тим, що маєш, але якщо вже замахнувся кілька місяців прожити в поході, то треба зібратись як слід. Досі я ходив з рюкзаком *Deuter Aircontact*, об'ємом 75+10 літрів. Він був завеликий. Я купив його, ще коли думав, що найкращий рюкзак – найбільший. А ще думав, що рюкзак повинен бути міцний, ледь не вічний. Мій старий *Deuter* саме такий. Після кількох років служби він навіть не потертий як слід. Наймовірно зручний, але ж важить понад три кілограми. Три кілограми самого лише рюкзака! Я потребував принаймні наполовину легшого. Ясна річ, меншого й не з такої грубезної тканини. Якщо вб'ю його за кілька сезонів, то куплю другий. Уб'ю коліна – інші не куплю.

Намет у мене був двомісний і теж важкий. Спальник синтетичний. Пуховий спальник з такою самою температурою ком-

форту був би майже вдвічі легшим і меншим, зате коштує пуховий, як три звичайні. Це лише кілька прикладів, а взагалі варто було поновити все спорядження й одяг. Багато чого купити. Замість армійської менажки з «п'яного ринку» – нормальний пальник і казанок з радіатором, який заощаджує газ. Акумуляторний ліхтарик, щоб не лишати за собою шлейфу відпрацьованих батарейок. Пристойні трекінгові палиці, замість «ашанівських», руків'я яких натирають, та й самі палиці легко гнуться і ламаються. Для мене вони були майже одноразові. Убив уже не одну й не дві пари таких.

Якби я замінив тільки рюкзак, намет і спальний мішок, то зменшив би вагу спорядження щонайменше на три кілограми. На інших речах можна було скинути ще близько двох. Це багато. І це точно варто зробити, бо йти доведеться щоднини з ранку до пізнього вечора близько трьох місяців.

Нарешті взуття. Усе, що я носив дотепер, було не дуже. Купував те, що траплялося на секундах чи на стоках, а тому завжди з якимось недоліком: або важке, або підошва слизька, або парить та ще й промокає. Тепер хотілося підібрати нормальну пару. Переміряти все найкраще і вперше в житті, як нормальна людина, купити трекінгове взуття в магазині.

Отже, про магазин. Я планував домовитися про партнерство з мережею *Gorgany*. Може, вони надали би знижки чи ще якимось посприяли. А як ні, то спробував би говорити безпосередньо з виробниками. Я знав, що блогери часто отримують спорядження для огляду і тестування. Це працює. А моя експедиція – перша подібна в Україні. Навіть звучить заманливо. А якщо все вдасться, то це буде подія, тож можна сподіватися на медійний розголос.

От тільки домовитися з партнерами не так просто. Треба цим займатися, запустити якусь та медійну кампанію. Мене на це не вистачало. І бентежила думка, яку я прочитав у польського мандрівника Лукаша Супергана: якщо плануєте стартувати з великою експедицією влітку, то починати готуватися

навесні – пізно. Найкраще – восени попереднього року, коли компанії формують бюджети. Та й перемовини мають властивість затягуватися. Зазвичай це не так, що ти написав, а за тиждень отримав відповідь.

Та восени 2019-го я зовсім не мав на це часу. Кілька робіт, купа клопотів. Так той рік і минув. Настав лютий 2020-го, часу все ще не було, але й не було куди відкладати.

У березні все різко змінилося, і не в кращий бік. Пригадую, до мене прийшли гості, й усі говорили про якийсь коронавірус. Мовляв, китайці на щось там хворіють, і кажуть, що вже в Європу та хвороба прийшла. Я, як завжди, новин не дивився, тому про все дізнавався останнім, а з балачок про заразу просто сміявся. Думав, ще один хайп. Смішило, коли з магазинів почали зникати гречка, сіль і туалетний папір. Та коли ввели карантин, мені стало вже не смішно. Зате цікаво. Усі в масках, усі чекали апокаліпсису, постили статті й серіали про епідемії.

Скоро й цікавість закінчилася, бо люди вмирили, а карантин продовжили раз, другий, третій... Підготовка до експедиції зазмерла, так нормально й не почавшись. Я намагався бути оптимістом, вірити, що прийде літо й епідемія згасне. Але як можна було закупуватися, говорити з журналістами, домовлятися з партнерами, коли навіть чемпіонат Європи з футболу перенесли? Як ти проскочиш кордони? Що людям скажеш? Тому я просто чекав. Може, чуда. А може, не міг погодитися з фактом, що 2020 року мій поїзд поїхав. Точніше, скасували рейс.

1+1

У травні я таки з цією ситуацією примирився. Мав би засмутитися, але, якщо чесно, відчув полегшення. Тієї пандемійної весни я ще зовсім не був готовий: ні спорядження, ні харчів спеціальних, ні грошей, ні карт чи чіткого розуміння маршруту.

я все просрав. Якби довелося рушати в червні, почувався би, наче створив собі проблему й тепер мушу все розгрібати.

Я вірив, що через рік усе втрясється. Карантин скасують, кордони відкриють. Усе буде гаразд, як і має бути. Без дурних проблем. «Наступного разу підготуюся добре, – подумав спочатку. А тоді: – Хтозна, чи взагалі буде той наступний раз». За рік пріоритети можуть змінитися. Може, знайду роботу, від якої не схочу відмовлятися, або придумаю собі щось цікавіше, ніж Арка Карпат. Може статися що завгодно. Тому я постановив на літо про експедицію забути, а восени ще раз добре подумати, чи мені того треба. Якщо так – почну готуватись і матиму вдосталь часу. Буду тренуватися, розберуся зі спорядженням, подумаю, як цю справу піарити, розпишу медіаплан.

На той час я вже пішов з телебачення, але продовжував працювати ще з кількома громадськими організаціями. Писав тексти. Не скажу, що заробляв багато, але грошей вистачало, і вільного часу теж. Улітку я часто рибалив, рідше ходив у гори.

Про два походи з того періоду варто розказати окремо. У першому великою бандою ми вибралися на гору Чивчин. Туди ходить небагато туристів, є немарковані маршрути. Як на українські Карпати, навіть трохи глушина. Нам цього й хотілося. Самі й нарвалися на клопіт, бо звернули непевною стежкою і скоро забрели в густі зарослі. Вертатися назад було не на руку. Здавалося, легше пройти зо п'ять кілометрів уперед, а там знову будемо на маршруті. Але що далі ми йшли, то густішали кущі, а те, що мало би бути стежкою, постійно перетинало річку. На додачу смерділо кабанями. Почалися бур'яни по груди. Ми не йшли, а продиралися. Згаяли там цілий день і тих «зо п'ять кілометрів» долали аж до заходу сонця. За вечерею розказували байки про блуд, містику в горах, про звірів і духів. Після тих розмов до мене дійшло, що я досі ніколи не ночував у горах сам. Ніколи! Може, це буде страшно чи тривожно? Тим більше в Румунії, де повно ведмедів. «А що робити, треба буде звикнути», – подумав я.

У другий похід нас пішло троє: я, моя дружина Світлана і мій давній друг Артур, він же Арчі. Це вже була осінь, і рушили ми на Боржаву. Похід як похід, але там я розказав Арчі про задум пройти всі Карпати й запропонував приєднатися. Він був чи не єдиний з тих, кого я знаю, хто міг би підписатися на таку дурість. І один із кількох, з ким би я погодився йти. Ми не раз ходили разом у гори, зокрема й на два тижні Кавказом. Ще Арчі ходив колись хащами Чорнобильської зони, лазив сам-один на Тетнульді*. Розповідав він про цей похід захопливо й до плачу смішно. Я любив із ним говорити, любив його слухати, а це важливо для тривалого походу. Та й досі ми ніколи не жерлися, а це ще краще.

Як ви розумієте, натоді я вже вирішив, що влітку 2021 року таки піду в експедицію. Тепер залізно. Арчі згодом відповів, що приєднується. Стало нас двоє, що страшенно мене тішило. Так веселіше, безпечніше, легше організувати похід. Буде з ким порадитися, розділити обов'язки.

Ми відразу домовилися, що йдемо кожен зі своїми наметом і кухнею. По-перше, щоб мати особистий простір. По-друге, це давало нам автономність. Якби ми один одного задовбали, то спокійно б розбіглися, щоб трохи побути на самоті. Якби щось сталося з одним – чи ногу пошкодив, чи клема впала, – другий від нього би не залежав.

Далі нам треба було розпланувати шлях через Румунію, на яку припадає близько половини маршруту. Там є по-справжньому дикі гори, багатоденні переходи без магазинів і сіл. А якось же треба забезпечити себе харчами та газом. Ми розбили румунську частину стежки на п'ять відрізків по 200–300 кіло-

* Тетнульді, або Тетнульд (4852 м), — дуже красива вершина на Кавказі, у Грузії. Це одна з візитівок регіону Верхня Сванетія. Сходження на Тетнульді (класичний маршрут) має категорію складності 2Б, що співмірно з класичними маршрутами Монблану.

метрів. Це мінімум сім, а максимум одинадцять днів. У кінці кожного ми б зупинялися на добу в якійсь хаті, щоб відпочити, помитися, випрати речі, зарядити телефони й павербанк. А головне – набрати провізії для наступного переходу. Значить, удома під кожну таку станцію треба приготувати собі пакунки, де буде їжа на потрібну кількість днів, малий балон газу, паперові карти. Очевидно, що в Румунію поїдемо не чим-небудь, а машиною. Знайдемо водія, який нас відвезе. По дорозі заскочимо в ті садиби, де плануємо зупинятися, і будемо просити власників, щоб заховали наші коробки. Отже, Румунія – це п'ять таких переходів і чотири пари пакунків з провізією (ми називали їх закладками). Чому чотири? Бо п'ятий перехід закінчиться румунсько-українським кордоном, а в Україні буде вже інша історія. Там хтось підвезе, що нам треба, або поштою перешле. Зорієнтуємося по ситуації. Українською частиною шляху ми не переймалися. Щодо Польщі та Словаччини, то не мали можливості везти туди закладки. Та й не було сенсу лишати харчі на два місяці. Погодилися, що перед словацьким кордоном запакуємося по-максимуму: великий балон газу, правильна їжа. Наскільки вистачить, настільки й буде. А далі доведеться закупуватися у сільських магазинах на маршруті.

Тут є принципова різниця. Те, що ми закладали собі для Румунії, – це сушені та сублімовані страви, які залив окропом – і готово. А ще горіхи, шоколад, сухофрукти. Це все поживне й мало важить. З таким підходом денний раціон вписується у 600 грамів. На десять днів – до шести кілограмів. З їжею, яку ти купуєш у продуктових магазинах, ніколи так не вийде. Вона важча, займає більше місця. Навіть хліб – це зайва розкіш, бо він у рази важчий за сухарі. Багато хто пов'язує похід у гори з консервами... Нонсенс. Банка буде важити приблизно 200 грамів, і там риби трошки, натомість багато соусу чи олії. Консерва – це дуже важко, не кажучи вже й про бляшанку, яка по ній залишається і яку ні нести, ані викинути. Вже багато років не беру в гори нічого